

DISSERTATIO VIII

DE PRÆDEFINITIONIBUS SEU DECRETIS
DIVINIS CIRCA ACTUS NOSTROS LIBEROS

ARTICULUS I

*Unde repetenda sit infallibilis efficacia divinorum
decretorum circa actus nostros liberos ?*

Suppono 1° Deum ab æterno prædefinivisse omnes actus nostros liberos, non solum virtualiter et mediate, decernendo exhibere concursum ad illos, ut volunt Molina et Lessius, sed immediate in se ipsis¹, aliter tamen et aliter bonos et malos : bonos positive quoad entitatem et bonitatem, malos positive quoad entitatem, permissive quoad malitiam, ut explicabitur infra.

Præter Scripturas et Patres, ratio est, quia Deus nihil facit in tempore quod non præciverit et præordinaverit ab æterno se facturum²; ideo enim Deus aliquid facit in tempore, quia vult, et non incipit velle in tempore. Atqui Deus omnia, etiam actus nostros liberos, facit. *Isa.*, xxvi, 12 : *Omnia opera nostra operatur in nobis*. *Ad Philipp.*, ii, 13 : *Operatur in nobis velle et perficere*. *Ad Rom.*, xi, 36 : *Ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*. Ergo.

Suppono 2° decreta absoluta divinæ voluntatis esse infallibilia ; impium enim esset dicere quod Deus absolute voluerit et decreverit aliquid fieri, et illud non fieret.

Sed difficultas est, et hæc summa, a quo repetenda sit infallibilitas et efficacia divinarum prædefinitionum seu decretorum : an a consensu voluntatis præviso per scientiam mediam, ut volunt Molinistæ ; an a potentissima Dei

1. Hic q. 22, a. 2, o ; q. 25, a. 5, ad 1 ; q. 116, a. 1, o ; *Quodl.* 12, q. 3, a. 4, o, et alibi. — 2. Q. 23 cit.

voluntate et dominio quod habet in voluntates nostras, ut volunt communiter alii theologi.

Hæc questio intime est connexa, imo ferme eadem cum celeberrima illa questione de gratia per se efficaci ; quo enim modo Deus ab æterno decernit, sic in tempore agit. Unde, si divinorum decretorum infallibilitas sit ab omnipotentissima et efficaci ejus voluntate atque dominio quod habet in nostras voluntates, et non a consensu voluntatis præviso per scientiam mediam, ita et gratia per quam exequitur in tempore quod ab æterno decrevit. Unde quæ hic dicemus pariter militant pro gratia per se efficaci.

Dico : Infallibilis efficacia divinorum decretorum circa actus nostros liberos, maxime bonos, est ab omnipotentissima Dei voluntate et supremo ejus dominio quod habet in voluntates hominum, et non a consensu præviso ; seu, ut alii dicunt, divina decreta circa actus nostros liberos sunt ex se et ab intrinseco efficacia, non secundum se indifferentia. Ita omnes ferme theologi, exceptis defensoribus scientiæ mediæ. Licet enim non omnes eodem modo hujus infallibilitatis executionem in tempore explicant, aliis pro causalitate physica, aliis pro morali, pro congruitate, aliis pro delectatione, aliis pro sympathia decertantibus, omnes tamen referunt ad virtutem et efficaciam divinæ voluntatis, et non ad aliquid ex parte nostra conditionate prævisum, antequam Deus id nobis dare decreverit.

Prob. ex Scriptura. 1° *Esther*, xiii, 9 et 11, Mardocheus orans Deum ut convertat cor regis Assueri Judæis infensi, dicit : *Domine Rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israel.... Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tuæ*. Et cap. xiv, 12 et 13, regina Esther sic orat : *Domine Rex deorum et universæ potestatis..., transfer cor illius in odium hostis nostri*. Et cap. xv, 11, subjungitur : *Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem*. Quibus verbis infallibilitas et efficacia divini decreti seu voluntatis Dei refertur evidenter ad ejus omnipotentiam, et non ad consensum Assueri prævisum.

Unde Aug., lib. I ad Bonif.¹, c. 20 n. 38, expendens hæc verba, dicit : « Cor regis.... occultissima et efficacissima potestate convertit, et transtulit ab indignatione ad lenitatem. »

2° Proverb., XXI, 4, cor regis in manu Dei comparatur divisionibus aquarum in manu hortulani : *Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini : quocumque voluerit inclinabit illud. Eccli., xxxiii, 13 et 14, homo in manu Domini comparatur luto in manu figuli : Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud et disponere. Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus : sic homo in manu illius qui se fecit. Isa., x, 5, 15, comparatur securi, virgæ, baculo in manu hominis iis utentis prout vult : quibus comparationibus manifestum fit, Deum vi suæ potestatis et dominii de voluntatibus hominum disponere, non vero ab eis expectare seu supponere quid voluerint.*

3° Juxta Scripturam, Deus facit ut faciamus. *Ezech., xxxvi, 27 : Faciam ut in præceptis meis ambuletis. Facit ut velimus. Ad Philip., ii, 13 : Operatur in nobis et velle et perficere, pro bona voluntate. Facit de nolentibus volentes, auferendo duritiam et resistentiam voluntatis, et dando obedientiam seu consensum. Ezech., xi, 19 et xxxvi, 26 : Auferam a vobis cor lapideum, et dabo vobis cor carneum. Unde Aug., de Prædest. sanct., c. 8, n. 13 : « Hæc gratia quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. » Atqui id Deus infallibiliter præstare non potest per decretum concurrendi indifferentem ad velle vel nolle, ad consensum vel dissensum, seu per decretum quod expectet aut supponat consensum et duritiem ablatam, cum ipse et consensum det et duritiem auferat. Adde quod per decretum concurrendi Deus non decernat ut faciamus, sed nobiscum facere, cum facimus ; neque ut velimus, sed nobiscum velle, cum voluerimus.*

4° Juxta Apostolum, discretio in opere salutis repetenda

1. Seu *Contra duas epistolas Pelagianorum, ad Bonifacium.*

est ex parte Dei, et non ex parte hominis. Atqui, in systemate decretorum indifferentium, homo in opere salutis se discernit ab alio. Ergo. Hoc argumentum sat fuse deductum require § 3 de Scientia media, cum responsionibus adversariorum.

Prob. ex Aug. 1° S. Doctor, lib. de Corrept. et Gratia, cap. 14, n. 43, sic dicit : « Non est dubitandum, voluntati Dei, qui in cælo et terra omnia quæcumque voluit fecit,... humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult ; quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult facit... Sine dubio habens humanorum cordium quo placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem. » Vides Augustinum infallibilitatem divinæ voluntatis non repetere ex præscientia futuri consensus, sed ex omnipotentissima potestate ac supremo dominio quod habet in voluntates nostras.

2° Augustinus ibidem explicans quomodo Deus inclinet voluntates et de iis faciat quod vult, dicit : « Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatur, traxit. Si ergo cum voluerit reges in terra Deus constituere, magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas, quis alius facit ut salubris sit correptio, et fiat in correpti corde correctio? »

Duo hic dicit Augustinus : primum, Deum inclinare voluntates hominum intus operando in eis. Ergo non vi decreti indifferentis, nec per concursum simultaneum, neque per motiones morales : non vi decreti indifferentis, quia expectat aut supponit actionem voluntatis ; non per concursum simultaneum, quia non operatur intus in voluntatem, sed coagit cum illa ad effectum, quando ipsa operatur ; neque per motiones morales, quia motio moralis non agit intus in voluntate, sed movet tantum objective et extrinsece per propositionem objecti factam ab intellectu, nec magis movet quam ipsa bonitas objecti alliciat, quæ cum sit limitata, non habet cordium inclinandorum omnipotentissimam potestatem, ut loquitur Augustinus supra.

Alterum quod dicit S. Doctor, est Deum inclinare volun-

tates nostras, quatenus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas. Atqui ex dominio quod habet homo in voluntatem suam, se determinat efficaciter, et, quod capitale est, salva sua libertate. Ergo, a fortiori, Deus ex majori dominio quod habet in voluntates hominum, determinat eas efficaciter, salva eorum libertate: alias quomodo haberet magis in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas? Et hinc ruit penitus in via Augustini præcipuum et ferme unicum fundamentum sententiæ oppositæ, petitem ex læsione libertatis.

3° Augustinus, lib. *de Gratia et Libero arbitrio*, cap. 16, n. 32, explicans illa verba Apostoli: *Deus est qui operatur in nobis velle et perficere*, dicit: « Certum est nos velle, cum volumus; sed ille facit ut velimus bonum... Certum est nos facere, cum facimus; sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati... Cum dicit, *faciam ut faciatis*, quid aliud dicit, nisi, *auferam a vobis cor lapideum*, unde non faciebatis, et *dabo cor carneum*, unde faciatis? Et hoc quid est, nisi: auferam cor durum, unde non faciebatis, et dabo cor obediens, unde faciatis? » Deus ergo, juxta Augustinum, non solum facit eum volumus et facimus, quod præstat per concursum simultaneum; sed facit ut velimus et faciamus, non per simplices motiones morales, quæ voluntatem ipsam non immutant, sed alliciunt tantum per propositionem objecti, sed præbendo vires efficacissimas voluntati, quibus cor durum, hoc est ejus resistentia, vincitur, et cor obediens, id est ipse consensus, datur et causatur. Ergo voluntas Dei non est infallibiliter efficax ex illo consensu præviso, sed virtute propria, si quidem vi efficacissima causat illum, et non expectat aut supponit ab alio causatum.

Prob. ex S. Thoma. S. Doctor, q. 6 *de Malo*, art. unico, ad 3: « Deus, inquit, movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam virtutis moventis, quæ deficere non potest. » Quid clarius? Subjungit: « Sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas. » Et *Quodlib.* 12, a. 3: « Prædestinatio habet certitudinem ex parte

voluntatis divinæ, cui non potest aliquid resistere. » Quid iterum expressius? Vide item 1^a 2^a, q. 112, a. 3, o; q. 10, a. 4, ad 3; 2^a 2^a, q. 24, a. 11, o, et alibi.

Insuper, constans est ubique doctrina S. Doctoris, infallibilitatem divinæ voluntatis et ejus conciliationem cum libertate nostra repetendam esse ex illius vi efficacissima. Sic hic q. 19, a. 8: « Cum voluntas divina, inquit, sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant ea quæ Deus vult fieri, sed et quod eo modo fiant quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessario, quædam contingenter. » Et ad 2: « Ex hoc ipso quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter, vel necessario, quæ sic fieri vult. » Et 1^a 2^a, q. 10, a. 4, ubi docet Deum non movere necessario voluntatem, quia movet unumquodque secundum suam dispositionem, objicit sibi primo loco hoc argumentum: « Omne agens cui resisti non potest, ex necessitate movet. Sed Deo, cum sit infinite virtutis, resisti non potest... Ergo Deus ex necessitate movet voluntatem. » En ipsum argumentum quo passim utuntur Molinistæ ad probandum Deum non posse absque præjudicio libertatis movere seu determinare voluntatem. Illi autem sic respondet S. Thomas: « Ad primum dicendum, quod voluntas divina non solum se extendit ut aliquid fiat per rem quam movet, sed ut etiam eo modo fiat quo congruit naturæ ipsius. Et ideo magis repugnaret divinæ motioni, si voluntas de necessitate moveretur, quod suæ naturæ non competit, quam si moveretur libere, prout competit suæ naturæ. » Similiter hic q. 22, a. 4; q. 23, a. 6; q. 83, a. 1, ad 3; III *Contra gent.*, cap. 94; *Opuse.* II¹, c. 140, et alibi.

Prob. ratione virtualiter multiplici. Absoluta et constans veritas est, omne bonum quod est in nobis, et maxime consensus nostrum in bonum opus, esse proprie a Deo volente et causante. Id probant omnes ferme autoritates tum Scripturarum, tum Conciliorum et Patrum quas

1. Id est, *Compendium theologiæ.*

hucusque protulimus; id etiam probant orationes Ecclesiæ quibus a Deo petimus, non solum bonum opus, sed etiam cōsensum et determinationem voluntatis nostræ ad illud, seu, ut orat Ecclesia, ut *rebelles ad se compellat voluntates*¹, vel, ut loquitur Augustinus lib. IV *ad Bonif.*, c. 9, « ut fiant ex nolentibus volentes, et ex repugnantibus consentientes; » nemo enim petit ab alio, nisi id quod ab ipso est donandum seu efficiendum. Id iterum probant promissiones Dei. « Promisit enim, inquit Aug., *de Prædest. sanctor.*, cap. 10, n. 19, quod ipse facturus fuerat, non quod homines; » promittit autem aliquando cōsensum nostrum in bonum, ut dum promittit Abrahæ fidem gentium, *Rom.*, IV, 11. Tandem eandem veritatem probat ipsa ratio naturalis, qua agnoscimus Deum omnium bonorum authorem, primum ens a quo omnia alia entia participantur, primum motorem a quo omnia moventur, primam et universalissimam causam quam nihil potest subterfugere. Atqui hæc absoluta et primordialis veritas lumine fidei et rationis nota, sic adstruit sententiam nostram, ut contrariam omnino evertat. Si enim Deus velit et causet determinationem et cōsensum nostræ voluntatis, ergo voluntas ejus circa illum non est indifferens, sed determinata, neque est infallibiliter efficax denominative ab illo cōsensu præviso, sed ex se et ab intrinseco; quia illum cōsensum non expectat aut supponit ab alio causatum, sed vi propria illum causat.

Confirmatur ista minor exponendo modum dicendi adversariorum. Dicunt itaque Deum esse indifferenter paratum ad concurrendum nobiscum, sive ad cōsensum, sive ad dissensum; explorare vero per scientiam mediam quomodo nos usuri sumus hoc indifferenti concursu et ad quam partem determinaturi, ac videre nos in certis circumstantiis usuros ad bonum, in aliis ad malum. Deinde, si velit ut bonus actus fiat, ex ea intentione decernit nos constituere in iis circumstantiis in quibus prævidit nos cōsensuros, sique hoc secundo decreto decernit actum

1. Secreta missæ Dom. IV post Pent.

infallibiliter, non ex efficacia suæ operationis, ut patet, sed ex præscientia suæ cooperationis. Palam est ergo, juxta hunc dicendi modum, quod Deus non causet cōsensum nostrum, sed ipsum a nobis expectet; quod ipse nos non determinet, sed determinetur a nobis; quod nos inchoamus, ipse sequatur, et quod ejus concursus libertati humanæ subjaceat; quod non sit primum ens, primum motor, prima et universalissima causa; quod aliquid in rerum natura existens, scilicet liber cōsensus noster, seu libera nostra determinatio, causalitatem ejus subterfugiat; quod homo ex propriis se discernat in opere salutis. Quæ et alia inconvenientia latius deducta require § 2 et præsertim § de Scientia media.

Nihil non tentant adversarii ut tot ac tantarum absurditatum invidiam declinent, suadeantque, si possint, etiam in sua sententia cōsensum nostrum liberum esse a Deo.

Respondent itaque, 1° cōsensum nostrum causari a Deo per motiones morales.

Sed contra : 1° Debet salvari in Deo ratio causæ proprie efficientis circa cōsensum nostrum liberum¹. Motio vero moralis non pertinet ad causam efficientem, sed ad finalem et objectivam.

2° Gratia moralis, proprie loquendo, non determinat voluntatem, sed eam allicit dumtaxat ut ipsa se determinet, ita ut, posita quacumque gratia morali, voluntas remaneat semper indifferens et indeterminata; quia, ut jam dixi, non agit intra voluntatem eam immutando et faciendo de nolente volentem, sed ipsi dumtaxat proponit objectum alliciens ad amandum. Nullum vero objectum, præter Deum clare visum, infallibiliter rapit et determinat voluntatem nostram²; quia, cum nullum objectum, præter Deum clare visum, proponatur ut ex omni parte bonum, remanet semper indifferentia judicii ex parte intellectus, et consequenter indeterminatio ex parte voluntatis, quæ ideo aliunde determinari indiget.

1. Hic q. 106, a. 2, o, et q. 111, a. 2, o; q. 22 *de Veritate*, a. 9; q. 3 *de Malo*, a. 3. — 2. Ibid.

3° Deus est causa consensus nostri in bonum, potiori titulo quam angelus et homo. Sed angelus et homo concurrunt ad consensum nostrum in bonum per motiones morales. Ergo hæ non sufficiunt in Deo.

4° Dato quod Deus vere et proprie causet liberam determinationem voluntatis nostræ per motiones morales, id absque dubio facit quia vult; nihil enim facit nisi volens. Ergo voluntas ejus circa consensum nostrum liberum non est indifferens, sed determinata, neque infallibiliter efficax ex illo consensu præviso, sed ex potentia et virtute propria; quia, ut supponitur, illum causat et non expectat aut supponit ab alio causandum. Et hoc nunc nobis sufficit. Non enim hic quærimus per quid Deus in tempore voluntatem suam omnipotentem exequatur, an per motiones physicas, vel morales (id pertinet ad philosophiam vel ad tractatum de Gratia); sed an voluntas divina circa actus nostros liberos sit determinata et infallibiliter efficax ex omnipotentia sua: quod hic habemus.

Respondent 2° consensum nostrum liberum esse etiam efficienter a Deo per concursum simultaneum.

Sed contra: 1° Concursus simultaneus offertur indifferenter ad consensum vel dissensum. Ergo non est determinativus voluntatis ad consensum potius quam ad dissensum.

2° Concursus simultaneus non influit in voluntatem ut ipsam determinet, sed in effectum tantum; sunt enim voluntas divina et humana, juxta adversarios, duæ causæ partiales, sicut duo trahentes navim, quarum una non influit in aliam: alioquin jam non foret causa partialis, sed totalis. Facit ergo Deus per concursum simultaneum, cum facimus, sed non facit ut faciamus; neque est causa consensus nostri, ut liber est et ut a voluntate nostra procedit, sub qua tamen ratione est quid reale et quid præcipuum in negotio salutis, ut diximus.

3° Si Deus per concursum simultaneum sit causa consensus nostri in bonum, erit pariter causa consensus nostri in malum; quia eodem modo ad utrumque concurrat.

4° Si libera determinatio voluntatis nostræ sit a Deo quia nobis cooperatur, pari jure cooperatio Dei potest dici esse a nobis, quia nos etiam ipsi cooperamur, nec potest sine nobis actum nostrum liberum efficere.

5° Tandem, si Deus per concursum simultaneum causet liberam determinationem voluntatis nostræ, jam non est tantum simultaneus, sed etiam prævius; quia omnis causa est prior suo effectui, saltem natura et causalitate.

Respondent 3° Congruistæ, consensum nostrum et omne bonum quod est in nobis esse a Deo, quatenus Deus, ex speciali benevolentia atque ex intentione boni operis in nobis efficiendi, nos constituit in eis circumstantiis in quibus prævidit, per scientiam mediam, nos concursui indifferenti oblato ex innata libertate consensuros, cum posset nos constituere in iis circumstantiis in quibus præscierat nos non consensuros.

Sed contra: 1° Evidentissime patet, neque juxta hunc dicendi modum Deum causare determinationem nostram. Dicit enim, non secus ac præcedentes, Deum primo offerre concursum indifferenter, et expectare atque explorare consensum nostrum, Ergo illum non causat. Neque refert quod hoc consensu præviso a nobis conditionate futuro, si nempe in talibus circumstantiis concurrat, absolute decernat ex intentione hujus consensus obtinendi concurrere in his circumstantiis; inde enim solum sequitur, quod velit consensum a nobis ponendum, non vero quod ipse ponat seu causet. Idque confirmatur: unde 2° qui ponit circumstantias, ex eo præcise nihil plus facit quam circumstantiæ faciant. Sed circumstantiæ non causant determinationem nostram, seu non faciunt ut velimus, ut per se patet et fatentur adversarii. 3° Sequeretur quod Deus esset pariter causa dissensus nostri, dum constituit nos in eis circumstantiis in quibus prævidit nos non consensuros. 4° Juxta hunc dicendi modum, non magis quam juxta præcedentes, infallibilitas divinorum decretorum oritur ex omnipotentia Dei, sed ex ejus præscientia, contra auctoritates Scripturarum superius relatas; neque Deus facit de voluntatibus hominum quod vult, sed quod præ-

(1)
consequens
præstitit a nobis

scivit ipsos velle; neque de iis disponit sicut hortulanus disponit de aquis, figulus de luto, artifex de securi, cum non possit salva libertate efficere quod voluntas consentiat in iis circumstantiis in quibus prævidit non consensuram, neque quod non consentiat in iis circumstantiis in quibus prævidit consensuram. Quæ omnia sunt contra auctoritates antea relatas, et textus expressos Augustini.

Aliud diverticulum quærit Tournelius, art. 5 de Scientia media, § *Expenduntur*. Putatque vim omnium istorum argumentorum ab auctoritate et a ratione eludere, dicendo Deum dare velle et perficere, auferre cor lapideum, dare carneum et spiritum novum, facere ut in præceptis ejus ambulemus, cor inclinare quocumque voluerit, sicut hortulanus dividit aquas quo voluerit: uno verbo, causare nostram determinationem et consensum in bonum: « Quando, inquit, ex infinitis quæ in sua potestate habet gratiæ adminiculis, ea seligit ac largitur quibus prævidet emolliendam esse penitusque frangendam humanæ voluntatis contumaciam: quod certe potentiæ et benignitatis Dei singulare beneficium est. »

Sed contra. A cæpta semel via non recedit Tournelius. Si quæ dicit minus vera sunt, fucum saltem faciunt et pluribus illudunt lectoribus. Crederes enim ipsum, dum sic loquitur, agnoscere in Deo gratias ex omnipotenti ejus voluntate efficaciter inclinantes et determinantes voluntatem humanam in bonum, quibus consequenter prævideat infallibiliter emolliendam et frangendam voluntatem voluntatisve contumaciam. Id enim videntur importare phrases Tournelianæ. Minime prorsus. Nihil aliud intendit doctor Molinianus, quam quod Deus, postquam per scientiam mediam præseivit quibus gratiis voluntas humana ex sua libertate sit consensura, decernit eas illi dare; sicque infallibiliter prævidet emolliendam atque frangendam ejus contumaciam: non quod illæ gratiæ eam vi sua infallibiliter emolliant et frangant (nulla enim hujusmodi gratia agnoscitur in systemate scientiæ mediæ); sed quia, antequam absolute decerneret dare, vidit quod voluntas, ex innata sua libertate, sineret se iis emolliiri et frangi, hoc est, quod vellet iis consentire potius quam dissentire.

Unde, juxta Tournelium et omnes scientiæ mediæ defensores, non salvatur quod Deus det velle seu consentire; quod auferat cor lapideum, id est resistantiam; quod det cor carneum, id est obedientiam; quod cor inclinet et determinet, etc.: sed tantum, quod hoc sciat infallibiliter, quia hoc totum prævidit conditionate futurum ex innata libertate voluntatis humanæ.

Verum, ut quid adversarii tot ambages et effugia quærunt? ut quid nos in iis detegendis et solvendis tandiu immoramur? cum illi crude et nude alibi admittant quod videntur hic negare, aut quod saltem tenebris obvolvère nituntur, ne suæ doctrinæ vitium et probrum appareat. Dicunt enim, imo aperto ore clamant, atque pro fundamento totius sui systematis statuunt, proprium esse potentiæ liberæ seipsam determinare, et a nullo extrinseco, nequidem ab ipso Deo, posse salva ejus libertate determinari; unde negant decreta prædeterminantia, gratias per se efficaces, præmotiones físicas, et urgent perpetuo contra nos decreta, ut putant, concilii Tridentini, voluntatem scilicet cuicumque gratiæ posse, etiam in sensu composito et consequenter, resistere atque eam abjicere. Stet ergo inviete Deum, juxta adversarios, non esse causam determinationis nostræ, et quamvis verbis id dissimulare videantur, dum horridas ex hac doctrina consequentias ipsis objicimus, reipsa tamen eos ita sentire, sicque eos cogi devorare omnia absurda quæ in præsentibus probatione, et fusius de scientia mediâ, deduximus: nempe aliquid subterfugere Dei causalitatem; ipsum non esse primam et universalissimam causam, primum motorem, primum ens; non esse omnipotentem, creatorem omnium visibilium et invisibilium; ejus concursus subijci humanæ libertati; nos inchoare bonum opus, ipsum sequi; nos non debere ab eo petere ut nos convertat, ut rebelles ad se compellat voluntates nostras, ut auferat cor lapideum et det cor carneum, neque pro his gratias ipsi agere; hominem ex propriis se discernere in opere salutis; Deum non habere supremum dominium in voluntatibus hominum, nec ipsum posse eas quocumque voluerit vertere, etc.

Prob. conclusio secunda ratione. Decretum indifferens concurrendi ad utrumlibet, debet determinari per aliquid ad hoc potius quam ad oppositum, puta ad consensum potius quam ad dissensum, ad actum amoris potius quam ad actum odii; non enim potest concurrere ad actum determinatum, remanens in sua indifferentia ad utrumlibet. Quæro autem ab adversariis, per quid, in sua sententia, illud decretum indifferens, seu concursus indifferenter oblati, determinetur ad hunc actum potius quam ad oppositum? Hic hærent ipsis aquæ. Non enim dici potest quod determinetur a Deo, quia Deus se exhibet paratum indifferenter concurrere ad utrumlibet; — non per aliquid quod sit in voluntate prius quam se determinet, quia tota voluntas ante suam determinationem est indifferens, et, si antequam se determinet, Deus illi offerret concursum determinatum et restrictum præcise ad hunc actum, libertatem læderet, juxta adversarios; — non denique per ipsam determinationem actualem voluntatis: 1° quia hoc est aperte concedere quod voluntas creata sit primum determinans, prima causa a qua Deus dependeat et determinetur in concurrente; quod maximum absurdum, quamvis vere, ut nobis videtur, sequatur ex adversariorum sententia, illud tamen aperte fateri refugiunt. 2° Voluntas creata determinatur per suum actum, ut ipsimet docent, et actus voluntatis identificatur cum concursu Dei, ut etiam concedunt; nec enim potest concipi actus ut egrediens a voluntate et non a Deo, et hoc sit per concursum. Hinc infero 1°: ergo determinatio voluntatis non est magis determinativa concursus, quam concursus sit determinativus voluntatis. Infero 2°: ergo Deus non potest prævidere creaturam se determinaturam sine suo concursu determinato, sicque videndo determinationem conditionate futuram creaturæ, videt se determinate concurrerum, antequam velit determinate concurrere; quod implicat. Et cum inducunt Deum sic decernentem: Concurrat determinate, si creatura se determinaverit, sensus est: Concurrat, si concurrat; quia, ut dictum est, voluntas non potest se determinare sine concursu quocum identificatur. Insuper, si determinatio voluntatis

creatæ sit causa determinans concursum divinum, ergo prius concipitur determinatio voluntatis quam concursus. Quomodo autem prius potest concipi, si identificetur cum illo?

Tandem decreta indifferentia videntur Vaticano fulmine contrita. Innocentius namque XI, anno 1679, die 23 novembris, damnavit hanc propositionem: « Deus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam aut librum. » Et istam: « Deus nobis subjicit omnipotentiam, ut pro libitu ea utamur. » Non enim videmus sufficiens discrimen inter has propositiones et istam, quæ est adversariorum, et in terminis Jacobi Platellii, in sua *Synopsi*, c. 4, § 2, n. 166, decretum concurrendi in actu primo, « exhibet Dei potentiam ad utrumlibet indifferenter causæ liberæ, ei relinquendo plenam potestatem seipsam et potentiam Dei jam sibi addictam in actu secundo ad utramvis partem contrarietatis aut contradictionis pro libitu determinandi. » Quid est enim hoc aliud, quam Deum subjicere nobis suam potentiam quantum ad usum, scilicet ut ea pro libitu utamur, sicut dicitur servus se subjicere Domino, cum se exhibet paratum ad quodcumque voluerit?

Ab ulterioribus probationibus supersedemus, quia quæ diximus contra scientiam mediam militant pariter contra decreta indifferentia, cum stare non possint decreta indifferentia absque scientia media.

ARTICULUS II

Solvuntur objectiones.

Hic proponam indifferenter argumenta quæ militant tam contra gratiam a se efficacem quam contra decretum per se efficax, quia, ut jam monui, una est utriusque causa.

Ex quintuplici capite depromi solent argumenta: 1° ab autoritate; 2° ex læsione libertatis; 3° ex insufficientia

auxilii; 4° ex affinitate cum Calvinismo; 5° ex læsione sanctitatis divinæ.

Solvuntur objectiones ab autoritate.

Objicies 1° ex Scriptura : 1° *Eccli.*, xv, 14, 17, dicitur : *Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui...* *Apposuit tibi aquam et ignem : ad quod volueris, porrige manum, etc.* Atqui, si decreta Dei circa actus nostros liberos sint prædeterminantia et infallibiliter ex se efficacia, homo non esset relictus in manu consilii sui, sed consilii Dei, nec ipsi esset locus eligendi quod vellet, sed præcise faciendi quod Deus vellet. Ergo.

2° *Isa.*, v, 3 et 4 : *Judicate inter me et vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?* Ex hac parabola habemus quod Deus faciat quod in se est, consequenter quod det auxilium ut homo fructus salutis operetur, quos tamen non operatur. Ergo auxilium efficax aliquando caret effectu.

3° *Proverb.*, i, 24 : *Vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret.* *Act.* vii, 51 : *Vos semper Spiritui sancto resistitis.* Et alibi similiter. Atqui, si voluntas Dei esset infallibiliter efficax ex sua omnipotentia, nemo illi resisteret. Ergo.

4° II ad *Corinth.*, vi, 1 : *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Loquitur autem Apostolus de gratia efficaci, siquidem Aug., lib. *de Gratia et Libero arbitrio*, cap. 5, n. 12, agens de vocatione efficacissima Pauli, hoc testimonium usurpet. Ergo Apostolus agnoscit, gratiam efficacem posse carere effectu; qui enim admonet ne in vacuum accipiatur, supponit posse sic accipi. Idem significatur ad *Hebr.*, xii, 15 : *Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei.*

Resp. ad primum, his verbis significari hominem esse liberi arbitrii, et ei non esse præfixam virtutem operativam determinatam ad unum, sicut agentibus naturalibus, sed habere dominium super suos actus. Quia tamen

hoc liberum est creatum et causa secunda, per hoc non excluditur actio primi liberi et primæ causæ, a qua dependet homo in sua operatione¹. Unde, sicut dicitur, ex una parte, hominem esse relictum in manu consilii sui, sic ex altera dicitur, *Proverb.*, xxi, 1 : *Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Dei.* Et *Jerem.*, xviii, 6 : *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea.* Est ergo homo in manu consilii sui et in manu Dei, non quasi violenter aut necessario trahentis, sed dantis virtutem, operationem et omnia quæ sunt necessaria ut libere fiat : consequenter ut quod voluerit eligat; sed non eligit nisi id quod Deus vult ut eligat.

Ad secundum, *nego* Deum fecisse totum quod in se erat ut converteret Judæos; unde non dicit : *Quid ultra potui, sed : Quid ultra debui facere, et non feci?* Quo significatur, Deum equidem dedisse Judæis necessaria, scilicet gratias sufficientes quibus poterant converti, et quas, supposita voluntate antecedente omnes salvandi, dare debebat; non vero gratias efficaces, quas quidem poterat, sed non tenebatur dare, quia id non exigebat ordo suæ providentiæ.

Ad tertium, cum pariter Scriptura pluries testetur, neminem resistere aut etiam posse resistere divinæ voluntati, ut concilietur, distinguimus duplicem voluntatem in Deo, unam antecedentem, cui resistitur, alteram consequentem, cui non resistitur; similiter duplicem gratiam, unam sufficientem, quæ a voluntate antecedente procedit, cui resistitur, alteram per se efficacem, quæ a voluntate consequente procedit, cui non resistitur, et cui secundum Scripturam non potest resisti, potentia scilicet consequente et in sensu composito, licet possit resisti potentia antecedente et in sensu diviso, de quo infra.

Cæterum, quantum ad resistantiam tam divinæ voluntati quam divinæ gratiæ, observandum est cum S. Thoma, in *IV Sent.*, dist. 41. q. 1, a. 3, quæstiunc. 3, ad 2, quod « aliqua actione potest esse resistantia dupliciter : uno

1. Hic q. 22, a. 2, ad 4; q. 3 de *Potentia*, a. 7, ad 12.